

“Super Education”: ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก

“Super Education”: A Perspective of the Global Scenario

ธงชัย สมบูรณ์*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Thongchai Somboon*

Faculty of Education, Ramkhamheang University

Received: March 20, 2024

Revised: June 15, 2024

Accepted: June 19, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาคือหนทางอันศักดิ์สิทธิ์ในการพัฒนาองค์รวมของสังคมโลก ทั้งนี้การพัฒนาต้องมีการเชื่อมโยงกับมิติทางสังคมและมิติทางการศึกษาในหลากหลายรูปแบบด้วย การศึกษาที่จะถูกเรียกว่า “Super Education” ที่รวมทั้งศาสตร์และศิลป์ทางการศึกษาในอนาคตภาพของสังคมโลกจะต้องมุ่งเน้น 3 ด้านหลักคือ 1 ด้านการจัดการศึกษา 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ 3 ด้านวัดและประเมินการเรียนรู้ ทั้งนี้ด้านการจัดการศึกษาจะประกอบด้วย 4 เป้าหมายคือ 1) เป้าหมายทางด้านวิชาการ 2) เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ 3) เป้าหมายทางด้านสังคมวัฒนธรรมและพลเมืองที่ดี 4) เป้าหมายทางด้านส่วนบุคคล ด้านการจัดการเรียนรู้ควรมี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความรู้ ความคิดเดิม 2) ขั้นนำเสนอเนื้อหา 3) ขั้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4) ขั้นวัดและประเมินผล 5) ขั้นติดตาม ส่วนด้านการวัดและประเมินผลของ “Super Education” จะต้องมีการวัดและประเมินผลจากสภาพที่เป็นจริงและผลงานของผู้เรียน โดยภาพรวมของ “Super Education” คือการศึกษาที่มุ่งสร้างคุณลักษณะเด่นให้กับผู้เรียนได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านวิชาชีพและการทำงาน รวมทั้งด้านเป็นอยู่และดำรงอยู่ ซึ่งคุณลักษณะทั้งสามนี้จะให้ผู้เรียนมีความสุขในการใช้ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ “Super Education” ที่เป็นภาพฉายเชิงอนาคตของสังคมโลกนั้นต้องให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ หลักสูตรแกนกลางแห่งชาติ รวมทั้งการจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกด้วย

คำสำคัญ: “Super Education” การจัดการศึกษา ภาพฉายเชิงอนาคต

Abstract

Education is a sacred path of the global holistic development. As generally known, development is also linked on societal sphere and educational sphere in variety of ways. Education which was called as “Super Education” in the global scenario comminated of pedagogy and art should be oriented on 3 major aspects namely; educational orientation aspect, learning management aspect and assessment aspect. Educational orientation aspect emphasized of 4 major goals; 1) academic goal 2) career goal 3) socio- cultural and civic people goal and 4) personal goal. The learning

*ธงชัย สมบูรณ์ (Corresponding Author)

e-mail: thongchai.s@ru.ac.th

management should be engaged with 5 steps as follows; step1 priori knowledge engagement, step 2 content communication, step 3 participatory learning, step 4 evaluation and step 5 following. While assessment aspect also should be appeared on authentic assessment and learners' productivity. In the whole perspective of “Super Education” focused on 3 spheres to learners' characteristics cultivated as following; knowledge and capability, working and professionalization and socio-emotional spheres. Those were their meaningful lives both in the present and the future. However, the success of “Super Education” in the changing world must strongly concern to the appropriateness of the national education policy, core national curriculum and learning management in suitably changing world.

Key Words: “Super Education”, Educational Orientation, Scenario

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญการพัฒนาธรรมชาติและสังคมโลกแบบองค์รวม การศึกษาในทุกวันนี้จะประกอบด้วยการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตลอดชีวิต อีกนัยยะหนึ่งการศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดองค์/ข้อความรู้จากสถานศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งจากบุคคลทั้งจากชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ กล่าวตามความเป็นจริงแล้ว การศึกษาจะมีจุดมุ่งหมายสูงสุด (Metaphysics) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Completed Man) ได้เป็นอย่างดี จากปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมโลกนั้นการศึกษาจำเป็นอย่างที่จะต้องมีการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับชีวิตและสามารถดำรงอยู่และเป็นอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขได้อย่างยั่งยืน

เนื้อหา

สังคมโลก การศึกษาและการพัฒนา

เนลสัน แมนเดลา, 2564 (Nelson Mandela Foundation, 2021) อดีตประธานาธิบดีของแอฟริกาใต้กล่าวว่า “Education is the Most Powerful Weapon Which You Can Use to Change the World” ซึ่งถอดความได้ว่าการศึกษาเป็นอาวุธที่ทรงพลังและสามารถนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงโลกได้” จากอดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษาของทุกวันนี้มีความสำคัญในการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งนี้พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาและบ่มเพาะเป็นมนุษยชาติ (Humanization) การศึกษาช่วยขัดเกลาให้คนเป็นมนุษย์ ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า “เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง เหมือนหนึ่งยางมีดีที่แววชน ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่คน ย่อมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา ” จาก เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ?, โดยเอกสารจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ (2566) นอกจากนี้การศึกษายังช่วยบ่มเพาะผู้คนในชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การศึกษาจะช่วยบ่มเพาะในคุณธรรมจริยธรรมของมนุษยชาติให้มีการอยู่ร่วมกัน (Co-existence) ได้อย่างปกติสุข

2. การศึกษาจะช่วยเป็นเครื่องมือในการรักษาและอนุรักษ์มรดกของสังคม (Social Heritage Preservation) นอกจากนี้การศึกษายังช่วยให้ชาติสามารถดำรงอยู่ได้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการปลูกฝังความรัก และความหวงแหนในสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติ (National Identity) ซึ่งได้แก่ ศิลปะวัฒนธรรมชุมชน สถาปัตยกรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

3. การศึกษาจะช่วยเสริมสร้างสถานะภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Promotion) กล่าวคือการศึกษาจะช่วยสร้างพลเมืองของรัฐชาติให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่อการประกอบอาชีพ กล่าวตามความเป็นจริงแล้ว หากผู้คนมีสภาพความมั่นคงที่ดีแล้วจะสามารถนำพาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจมาสู่ชุมชนและรัฐชาติได้เป็นอย่างดี

4. การศึกษาจะช่วยทำให้เข้าใจถึงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Dynamic Understanding) สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การศึกษาจะสอนให้ผู้คนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นอยู่และดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้สอดคล้องกับคำกล่าวที่ “สังคมเปลี่ยน ผู้คนต้องเปลี่ยน” (ผู้เขียน) จะเห็นได้ว่า สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงทำให้ทุกรัฐชาติต้องหาวิธีการที่จะทำให้เกิดความเจริญงอกงามในทุกมิติ การพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) จึงเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ ฉะนั้นการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการนำพาเพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาได้อย่างสมดุล (ธงชัย สมบูรณ์, 2562)

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของสังคมโลกต้องเน้นการศึกษาตลอดชีวิต เพราะการศึกษาตลอดชีวิตมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสามารถทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ประโยชน์แบบองค์รวมของการศึกษาตลอดชีวิตมี ดังนี้

1. เพิ่มโอกาสในการทำงาน การศึกษาตลอดชีวิตสามารถทำให้ได้อาชีพที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิต กล่าวคือ ถ้าหากผู้เรียนเลือกเรียนสาขาที่ตนเองชอบและตลาดแรงงานต้องการจะสามารถได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย เช่น การทำงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องทักษะเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การทำงานที่ต้องใช้ทักษะทางด้านการสื่อสารความสามารถในการใช้ภาษาสากลจะทำให้มีโอกาสได้รับการพิจารณาเข้าทำงาน มากกว่าบุคคลอื่น

2. เพิ่มทักษะการแก้ปัญหา ข้อดีของการศึกษาตลอดชีวิตคือทำให้มีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ แยกแยะและโยงใยกับสิ่งต่างๆได้อย่างมีเหตุผล การที่สามารถจัดลำดับก่อนหลังของปัญหาที่จะแก้ไขได้นั้นถือว่าเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยกระตุ้นให้คนรู้จักแก้ปัญหาภายใต้การเรียนรู้ตลอดเวลา

3. สามารถพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม กล่าวตามความเป็นจริงผู้ที่มีการศึกษาที่ดีมีความรู้ความสามารถที่ดีกว่าคนอื่นย่อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้เร็วกว่าคนอื่น การศึกษาตลอดชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่และการดำรงอยู่ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้การเข้าสู่ตลาดแรงงานจะนำมาซึ่งรายได้ของตนเองและการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐชาติโดยรวม

4. ทำให้เกิดความมั่นคงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาตลอดชีวิตจะทำให้ผู้คนสามารถได้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การศึกษาตลอดชีวิตจะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Person) ซึ่งการเรียนรู้จะนำมาซึ่งความมั่นคงทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจและทักษะทางสังคมอีกด้วย

5. สามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการสร้างสังคมสมัยใหม่คือการศึกษาที่ผู้คนในสังคมมีวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นฐานรากของสังคมที่จะนำไปสู่ความสุข มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจะเข้ามาช่วยพัฒนาและสร้างผู้คนให้มีสติปัญญา มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขปราศจากความขัดแย้งซึ่งทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ได้

6. สามารถเชื่อมต่อโลกเข้าด้วยกันได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาตลอดชีวิตในยุคโลกไร้พรมแดน ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้เหมือนกันและเท่าเทียมกันได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมเดียวกันบนฐานของการยอมรับระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเอง

7. สร้างความเท่าเทียม การศึกษาสอนให้รู้ว่าไม่ว่าคุณจะเป็นเพศไหน เชื้อชาติ ศาสนาใด ทุกคนสามารถเรียนรู้สิ่งเดียวกันได้และสามารถประสบความสำเร็จโดยใช้กระบวนการศึกษานำทาง

8. เปิดรับสิ่งใหม่ การศึกษาตลอดชีวิตจะช่วยเปลี่ยนจุดอ่อนของผู้คนให้เป็นจุดแข็ง เป็นการสอนให้ผู้คนรู้จักเตรียมการดำรงชีพในอนาคต

จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีคุณลักษณะต่อเนื่องของผู้คนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย การศึกษาตลอดชีวิตจะมีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชุดของความรู้ที่เกิดขึ้นของการศึกษาตลอดชีวิตจะมีทั้งลักษณะแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) และลักษณะแบบเกิดขึ้นเอง (Accidental) ทั้งนี้ความสนใจของผู้เรียนจะเป็นปัจจัยหลักที่จะสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและสามารถนำชุดความรู้เหล่านั้นไปในชีวิตประจำวัน พัฒนาตนเองและสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุปในบริบทของสังคมโลก การศึกษาและการพัฒนานั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหมดต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติที่ยั่งยืนตามมา อนึ่งการปฏิวัติที่จะมีประสิทธิภาพต้องพินิจและพิเคราะห์ถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครองมาเป็นบทรตั้งด้วย ทั้งนี้การพัฒนาในมิติต่างๆ ของสังคมโลกทั้งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนามิติด้านการจัดการศึกษาเป็นอันดับแรกเพราะการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาและสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “หยุดการศึกษา คือ หยุดโลก (Stop Education is to Stop the World)”

พินิจและพิเคราะห์สังคมโลกกับการศึกษา

ปัจจุบันจะเห็นว่าสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติของสังคมทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมืองการปกครอง รวมทั้งมิติของโลกาภิวัตน์และการไหลบ่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกันจะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่และการดำรงอยู่ของผู้คนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของชาติด้วย ฉะนั้นการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน ปฏิรูปหรือปฏิสังขรณ์ เพื่อทำให้เกิดความทันสมัยในองค์/ข้อความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาชาติให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หากพินิจพิเคราะห์ถึงการศึกษากับสังคมโลกจะพบว่า

1. ด้านนโยบายทางการศึกษา (Educational Policy) ในปัจจุบันทุกรัฐชาติได้มีการบูรณาการเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในกรอบและอนุสัญญาโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สำคัญเช่น มาตราที่ 13 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และโครงการที่เกี่ยวข้องกรอบการดำเนินงานเสี้ยวโกะ ปี 2005-2015: การสร้างพลังเข้มแข็งของชาติ และชุมชนต่อภัยพิบัติ และกรอบการลดภัยพิบัติเซนได ปี 2015-2030: วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน และโครงการการศึกษาภายใต้กรอบงาน 10 ปี เพื่อการบริโภคอย่างยั่งยืน และผลผลิต 2012-2021 มาตราที่ 6 ของอนุสัญญารอบสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมาตราที่ 11 และ 12 ของข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Leicht et al., 2018) เรื่อง “Issues and Trends in Education for Sustainable Development” โดย Alexander Leicht, Bernard Combes, Won Jung Byun and Adesuwa Vanessa Agbedahin

ทั้งนี้การศึกษาของทุกรัฐชาติจะมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติต่างตาม 17 เป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 การศึกษามีความสำคัญในการจัดความยากจนของประชาชน

เป้าหมายที่ 2 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถทำไร่แบบยั่งยืน และ เข้าใจในเรื่องโภชนาการ

เป้าหมายที่ 3 การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงการสาธารณสุขอย่างชัดเจน เช่น อัตราการตายของทารก อามัยการเจริญพันธุ์ การแพร่กระจายโรค วิถีชีวิตที่แข็งแรง และความเป็นอยู่ที่ดี

เป้าหมายที่ 4 การศึกษาสร้างหลักประกันที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาพจากการประกวดภาพถ่าย “ส่งเสริมยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยพลังภาพถ่ายที่สร้างสรรค์”

เป้าหมายที่ 5 การศึกษาสำหรับสตรีและเด็กผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรู้หนังสือ ทักษะการมีส่วนร่วม และการได้รับโอกาสในชีวิต

เป้าหมายที่ 6 การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มทักษะและศักยภาพในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืน และการส่งเสริมสุขลักษณะ

เป้าหมายที่ 7 การจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ สามารถส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และการสร้างแหล่งทรัพยากรทดแทน

เป้าหมายที่ 8 พลังงานเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการ ทักษะตลาดแรงงาน มีความเชื่อมโยงกับระดับการศึกษา

เป้าหมายที่ 9 การศึกษาจำเป็นในการสร้างทักษะที่จำเป็นต่อโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นและอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 10 เมื่อมีการจัดการศึกษาอย่างเท่าเทียมจะพบว่า การศึกษาสามารถลดความไม่เท่าเทียมทางสังคมและเศรษฐกิจได้

เป้าหมายที่ 11 การศึกษาสร้างทักษะให้แก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาเมืองที่มีความยั่งยืน และบรรเทาสถานการณ์ภัยพิบัติได้

เป้าหมายที่ 12 การศึกษาสามารถสร้างความแตกต่างของรูปแบบการผลิต (เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน) รวมถึง ความเข้าใจของผู้บริโภคในการผลิตสินค้าที่ยั่งยืน และลดความสิ้นเปลือง

เป้าหมายที่ 13 การศึกษาเป็นกุญแจไขความเข้าใจให้แก่พลชนต่อผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น

เป้าหมายที่ 14 การศึกษาสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลและฉันทามติในการใช้ทรัพยากรฯ อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 การศึกษาและการฝึกอบรมเพิ่มทักษะและศักยภาพในการวางรากฐานชีวิตที่ยั่งยืนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายชีวภาพโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่ถูกคุกคาม

เป้าหมายที่ 16 การเรียนรู้ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรม ครอบคลุมทุกคน การมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงความสามัคคีในสังคม

เป้าหมายที่ 17 การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมความเข้าใจ นโยบายและการปฏิบัติของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าทุกเป้าหมายของการศึกษานั้นมุ่งให้เป็นเครื่องมือของทุกรัฐชาติได้นำไปปฏิบัติเพื่อสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติและถือว่าเป็นความท้าทายของผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

2. ด้านการเข้าถึงข้อมูลความรู้ (Informational knowledge Acquisition) การบริหารจัดการของการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องให้สถานศึกษามีข้อมูลความรู้และการให้บริการในการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อนึ่งสถานศึกษาต้องถูกตรวจสอบอย่างชัดเจนว่า ข้อมูลที่สถานศึกษาเก็บไว้ในลักษณะ “คลังความรู้ (Knowledge Bank)” จะต้องมีความหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Kennedy & Lee 2008) หันกลับมามองสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ของการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะต้องมีการสร้างแหล่งความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และทักษะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นคือ การสร้างทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Skill) ให้กับผู้เรียนโดยปราศจากการศึกษาแบบกดดัน (Forced Education)

3. ด้านวิธีวิทยาการเรียนรู้ (Learning Approaches) การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีทั้งดีและไม่ดีซึ่งจะเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลไปในทิศทางดังกล่าว ดังนั้นการสอนจะมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี วิธีวิทยาการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้นขึ้นกับครูผู้สอนหากพินิจและพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าจิตวิญญาณของความเป็นครูในปัจจุบันค่อนข้างจะแตกต่างไปจากครูผู้สอนในอดีตเป็นเพราะว่ามีปัจจัยบางอย่างที่ทำให้เกิดการผูกพันในสภาพจิตใจของครูผู้สอนที่ส่งผลต่อวิธีวิทยาของการจัดการเรียนรู้ได้เช่น ปัญหาหนี้สิน อัตราเงินเฟ้อ

ของครูในประเทศที่กำลังพัฒนา วิธีวิทยาการเรียนรู้ที่ส่งผ่านจากครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยมุ่งการเข้าถึงแก่นแกนของเนื้อหา (Essence of Contents) วิธีวิทยาการเรียนรู้มีมากมายเช่น การเรียนรู้แบบเปิด (Opened Approach) ปรากฏการณ์วิทยาการเรียนรู้ (Phenomenal-Based Approach) การเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Sites/Area-Based Approach) เป็นต้น ทั้งนี้ครูที่จะต้องมีความรู้ทางความคิด เพราะสิ่งนี้สามารถส่งผลต่อการออกแบบและพัฒนาวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้เพื่อประสิทธิภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้สถานศึกษาต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสออกแบบชีวิตการเรียนรู้ด้วยตนเองเพราะจะส่งผลต่อการตัดสินใจ การอยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างมีความสุขในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านผู้เรียน (Learners) ผู้เรียนถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ทางสังคมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผลผลิตที่ดีต้องได้รับ “การออกแบบ” ที่ดีด้วย ในปัจจุบันสังคมโลกมีความผันผวนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐชาติจึงพยายามสร้างภูมิคุ้มกันทางชีวิตต่างๆให้กับผู้เรียนบนพื้นฐานของแนวคิดสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มาตราที่ 26 ที่สามารถสรุปรวมได้ว่า มนุษย์มีสิทธิได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน นั่นผู้เรียนจะต้องได้รับสิ่งที่ได้อย่างครบถ้วนจากรัฐไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเรียนรู้หรือเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ทุกรัฐชาติจะพยายามเข้าถึงมาตรฐานของการจัดการศึกษาแบบสากลเช่น โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีมากกว่า 80 ประเทศที่ได้เข้าร่วมการสอบวัดมาตรฐาน PISA นอกจากนี้ผู้เรียนในสังคมโลกปัจจุบันจะได้รับการบ่มเพาะทักษะชีวิต ทักษะทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ 3R's 8C's ของผู้เรียนในยุคนี้ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของสังคมโลกยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้านคือ ความรู้ (Knowledge) คุณลักษณะ (Attributes) และการแสดงออก (Performance)

5. ด้านสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (Medias of Learning Support) จากสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี จะเห็นได้ว่าบางประเทศมีการจัดสรรงบประมาณทางด้านการศึกษาเป็นอันดับแรกและออกคำสั่งให้กระทรวงที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรงให้สถานศึกษาเช่น งบประมาณห้องสมุดของประเทศฟินแลนด์ คือ 320 ล้าน ยูโร/ปี (10,800 ล้านบาท/ปี) คิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัวของประชากร 5.5 ล้านคนในประเทศฟินแลนด์ คือ 58 ยูโร/คน/ปี (1,900 บาท/คน/ปี) งบประมาณด้านการศึกษาของสิงคโปร์ในปี 2021 ที่ผ่านมาเป็นจำนวน 476,000 ล้านบาท หรือเฉลี่ยแล้วชาวสิงคโปร์จะมีงบประมาณด้านการศึกษาคนละ 86,600 บาท สูงกว่าประเทศไทยถึง 16 เท่า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564) ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นว่าสื่อการเรียนรู้มีลักษณะหลากหลายรูปแบบทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าในอดีตซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความสามารถเลือกนำมาใช้กับกระบวนการที่ตนเองศึกษาหรือสิ่งที่ตนเองสนใจ

อย่างไรก็ตามเดวิด การ์ริก (Garrick, 2019) ได้เสนอคุณลักษณะของการศึกษาของสังคมโลกในอนาคตไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในทุกที่ (Attention to Culture is Everywhere.)
2. การศึกษาจะต้องมีความคาดหวังสูงในหล่อเลี้ยงสิ่งแวดล้อม (A Nurturing Environment with High Expectations)
3. การศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน (Engaged Staff, Engaged Students)

4. การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องเป็นพันธะผูกพันของผู้คนในสังคมโลก (A Commitment to Lifelong Learning)

5. การศึกษาต้องมุ่งเน้นความรู้สึกแบบองค์รวมในความรับผิดชอบ (Holistic Sense of Responsibility)

จากภาพฉายการศึกษาของสังคมโลกจะเห็นได้ว่าทุกประเทศให้ความสำคัญกับนโยบายทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นและให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนที่จะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

บทวิเคราะห์ วิจัยรณ ข้อเสนอนะ

“Super Education” เป็นอีกหนึ่งลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีการส่งผ่านข้อความรู้ไปยังผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเพื่อนำไปในการใช้ชีวิตประจำวันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรการจัดการศึกษาของสังคมโลกที่ดีและคุณภาพจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม อย่างไรก็ตามภาพฉายเชิงอนาคตผู้เขียนขอฉายภาพเชิงอนาคตของสังคมโลก 3 ด้านดังนี้

1. ด้านการจัดการศึกษา (Educational orientation)

1.1 เป้าหมายทางด้านวิชาการ (Academic Goal)การจัดการศึกษาที่ดีต้องมีเป้าหมายทางวิชาการงานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา ส่วนงานทางด้านอื่นจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารวมทั้งผู้คนทางการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญในด้านวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียนในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครูผู้สอน อนึ่งจะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะถูกพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าเป้าหมายทางด้านวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของทุกสถานศึกษาคือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพแต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาที่เน้นเป้าหมายทางด้านวิชาการต้อง มีการบริหารจัดการองค์/ข้อความรู้ที่มีความทันสมัยและผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอนาคต ทั้งนี้ทุกสถานศึกษาต้องตระหนักในเป้าหมายทางด้านวิชาการนี้ที่สำคัญคือ “มีความรู้ดี อยู่เอาเปรียบสังคม” การจัดการศึกษาในเป้าหมายของวิชาการนี้จะต้องพัฒนาทักษะพื้นฐาน (Basic Skills) เช่น ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Literacy) กระบวนการพื้นฐานที่จะนำพาผู้เรียนให้มีลักษณะ “ใฝ่เรียนรู้และทันสมัย (Be Learned and Fashionable)” นอกจากนี้เป้าหมายการศึกษาที่ดีทางด้านวิชาการต้องมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา (Intellectual Development) ของผู้เรียนด้วย

1.2 เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ (Career Goal)วิชาชีพถือว่าเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายที่สำคัญของทุกประเทศและเป็นเป้าหมายที่สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565- 2570) ดังจะเห็นได้จากแผนส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์เป้าหมาย และหมุดหมายการพัฒนาที่มุ่งการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่สามารถส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้

ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้เมื่อสำเร็จการศึกษา หากมองย้อนกลับไปถึงการเป้าหมายทางด้านอาชีพปรากฏว่าประเทศไทยให้ความสำคัญมากตั้งแต่โครงการศึกษาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2445) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงอยากให้ประชาชนชาวไทยได้การทางด้านวิชาชีพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่องการจัดการอาชีวศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเยอรมนี: การศึกษาเปรียบเทียบของ ธงชัย สมบูรณ์ และคณะ (2565) ที่พบว่า ประเทศไทยและประเทศเยอรมนีต้องการกำลังคน (Man Power) ที่สามารถประกอบอาชีพและเลี้ยงชีพให้กับตนเองได้

1.3 เป้าหมายทางด้านสังคมวัฒนธรรมและพลเมืองที่ดี (Socio-cultural and Civic People Goal) เป้าหมายที่เด่นชัดของการจัดการศึกษาในด้านนี้คือการสร้างความเข้าใจในระหว่างบุคคล (Interpersonal Understanding) เพราะมนุษย์ชาติมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ฉะนั้น การศึกษาต้องบ่มเพาะในวัฒนธรรมหลักของชุมชน และวัฒนธรรมของรัฐบาล (Enculturation) เพื่อที่จะให้เกิดความซาบซึ้งในอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นเป้าหมายทางด้านนี้จะต้องมีการบ่มเพาะผู้เรียนให้มีคุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Characters) เพื่อให้ผู้เรียนได้เป็นกุญแจในการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข อนึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะพื้นฐานในการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาตินั้นต้องเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาที่ตนศรัทธาเคารพ และปฏิบัติตามหลักและข้อกฎหมาย เคารพในสิทธิและเสรีภาพทั้งของตนเองและบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อนานที่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลกในฐานะที่เป็นประชุมชน และคุณลักษณะที่สำคัญในการใช้ชีวิตที่เป็นพลเมืองดีต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่น

1.4 เป้าหมายทางด้านส่วนบุคคล (Personal Goal) ความเป็นตัวตนของผู้เรียนถือว่าเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่การจัดการศึกษาจะต้องสร้างเป้าหมายการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม เป้าหมายส่วนบุคคลที่ผู้เรียนจะได้บ่มเพาะและขัดเกลาได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดทางด้านอารมณ์ ความเป็นอยู่ (Physical Well-being) ความคิดสร้างสรรค์ การเข้าถึงสุนทรียศาสตร์ นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านความตระหนักในตนเอง (Self-realization) ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมทางความคิดและวิถีชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการหล่อหลอมกล่อมเกลาและการพัฒนาศักยภาพความเป็นตัวตนของบุคคลโดยรวมทั้งการใช้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในอนาคตจะต้องขัดเกลาและบ่มเพาะให้ปราศจากกิเลสที่มีลักษณะ “อยากมีอยากเป็น” จนเกินสมรรถนะของตนเอง การจัดการศึกษาที่ดีต้องมุ่งให้ผู้เรียนไม่ลุ่มหลงในวัตถุนิยม (Materialism) บริโภคนิยม (Consumerism) เงินตรานิยม (Monetary-ism) และอำนาจนิยม (Authority-ism)

จากด้านการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายทั้งสอง “Super Education” ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องมีกลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะเป้าหมายการศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หรือรัฐจะต้องให้ความสำคัญ เป้าหมายการศึกษาที่ดีต้องสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนและจะถูกนำไปใช้ในอนาคต เป้าหมายการเรียนรู้จะทำให้รู้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาที่จริง(Metaphysics)คืออะไร เป้าหมายการศึกษาของ “Super Education” นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้แล้วยังช่วยให้รู้จักการปรับตัวและการดำรงอยู่และเป็นอยู่ในสังคมตลอดการพัฒนาตนเองและสามารถนำไปประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning Management)

การจัดการเรียนการสอน เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น หากครูผู้สอนมีการเตรียมดีก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีความสุขได้ การจัดการเรียนการสอนหรือขั้นของการสอนทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป แต่ทั้งนี้ก็มีนักวิชาการหลายคนที่ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้หรือขั้นการสอน ดังเช่น

Bell (2020) นักวิชาการชาวอังกฤษได้เสนอแนวคิดหลักฐานการเรียนรู้ (Evidence-based Methods) ที่ได้สอนในกระบวนวิชาวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลซึ่งประสบผลสำเร็จ โดยที่แนวคิดดังกล่าวของการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความรู้เดิม (Prior Knowledge) เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจะต้องมีการทบทวนความรู้เดิมที่ผู้เรียนเคยได้เรียนมาในคาบเรียนที่ผ่านมา ความรู้เดิมจะช่วยเป็นฐานความรู้ใหม่หรือเป็นฐานคิดในการต่อยอดความรู้ที่จะเกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอความคิดใหม่ (Presenting New Material) เป็นขั้นที่ครูจะต้องนำเสนอแนวคิดหรือสิ่งที่อ่านของค์/ข้อความรู้ให้กับผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นท้าทาย (Challenge) เป็นขั้นที่แสดงองค์/ข้อความรู้ที่ได้

ขั้นที่ 4 ขั้นให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นขั้นที่ผู้สอนบอกให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงในการเรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นทบทวน (Repetition) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออก (Perform) ถึงเนื้อหาที่ได้รับออกมาซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบของรายงานหรือถกแถลงในชั้นเรียน

1. ขั้นสอน (Actions) ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะมีการวิธีการสอน (Methods) ที่หลากหลาย ทั้งนี้ สอดคล้องกับเนื้อหาการสอน

2. ขั้นสรุปทบทวนร่วมกัน (Post Action) ผู้เรียนและครูผู้เรียนจะช่วยกันสรุปเนื้อหาที่ได้เรียน

3. ขั้นประเมินแก่นแก่นหรือความรู้ที่ได้ (Evaluation) ผู้เรียนช่วยกันประเมินองค์/ข้อความรู้ที่ได้ว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและอนาคตได้มากน้อยเพียงใด

4. ขั้นประยุกต์นำไปใช้ (Implementation) ในขั้นนี้จะเป็นการถอดรหัสสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้หรือถอดบทเรียน

แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีฐานคิดการจัดการเรียนรู้ของ “Super Education” ต้องมีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความรู้ความคิดเดิม (Pre-instructional Activity) โดยในขั้นนี้จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นตอนที่กระตุ้นและให้สิ่งเร้าเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ขั้นย่อยต่อมาอีกขั้นคือการอธิบายวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในคาบเรียนนั้น ขั้นย่อยสุดท้ายในขั้นแรกนี้ คือ ขั้นอธิบายความรู้เดิมซึ่งอาจเป็นการทบทวนความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Content Presentation) ในขั้นนี้ครูผู้สอนต้องส่งผ่านองค์/ข้อความรู้หลักและข้อความรู้เสริมให้กับผู้เรียน อาจมีการใช้สื่อมีเดียมาช่วยเป็นแรงกระตุ้นหรือสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบวก (Positive Support) ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้อาจนำเสนอตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน (Current Situations) มาช่วยให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและตื่นเต้นมากยิ่งขึ้น

3. ขั้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Learner's Participation) เป็นอีกหนึ่งขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะในขั้นนี้เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการประชาธิปไตยในชั้นเรียน กล่าวคือมีการถกแถลง อภิปราย ตลอดจนนำเสนอองค์/ข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนมาแลกเปลี่ยนระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน นอกจากนี้ในขั้นนี้จะรวมถึงขั้นของการปฏิบัติ (Practice) และการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วย

4. ขั้นวัด และประเมินผล (Evaluation) ซึ่งครูผู้สอนสามารถจะวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้จากแบบวัดและประเมินผลเชิงพฤติกรรม (Entry Behavior Test) หรือการวัด และประเมินหลังการสอน (Post-test)

5. ขั้นติดตาม (Following) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนต้องมีการติดตามองค์/ข้อความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเก็บไว้ได้ (Retention)

3. ด้านการวัดและประเมินผล (Assessment)

หากพิจารณาศาสตร์ทางด้านวัดและประเมินผลทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำ 3 คำ คือ

1. การทดสอบ (Testing) หมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่เรียกว่าข้อสอบหรือแบบทดสอบที่มีมาตรฐานให้ผู้สอบตอบ

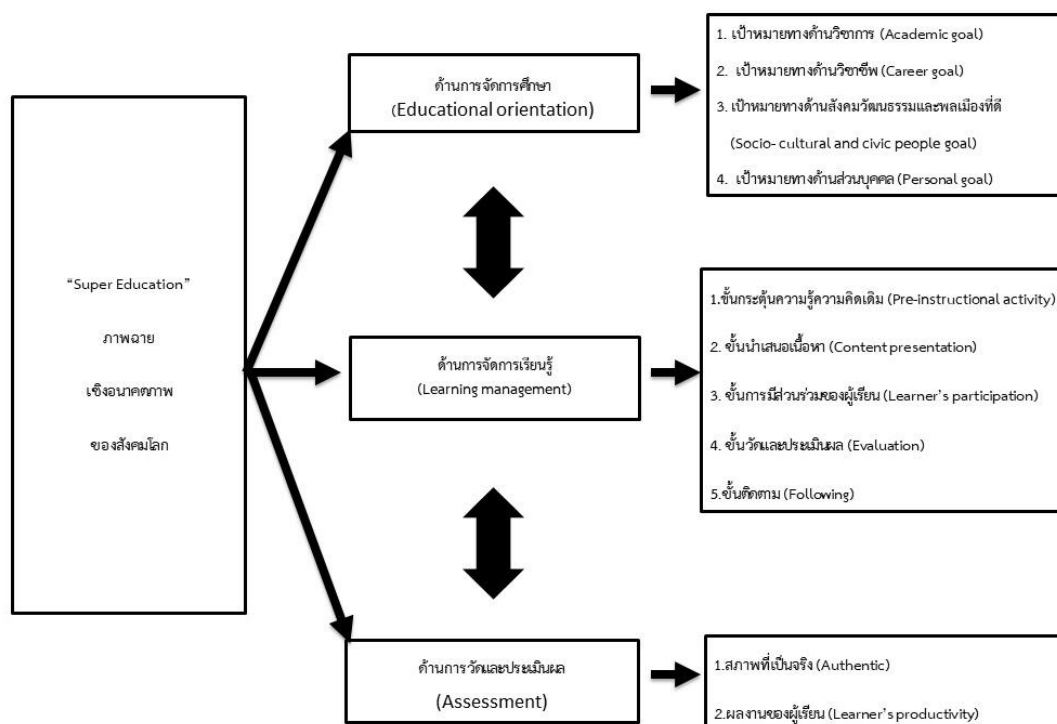
2. การวัดผล (Measurement) หมายถึง การวัดคุณลักษณะ (Attribute) ของบุคคลจากผลการตอบคำถามในแบบทดสอบตามเกณฑ์เพื่อแสดงคุณค่าเชิงปริมาณหรือตัวเลขที่วัดได้ การวัดผลนอกจากใช้แบบทดสอบแล้วยังรวมถึงการใช้เครื่องมืออื่นเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพด้วยเช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานของผู้เรียน

3. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่นำข้อมูลจากการวัดผลมาตีค่าและตัดสินคุณค่าของผู้เรียน ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เมื่อมีการวัดผลจะทำให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดหลายด้าน เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพื่อตีค่าหรือสรุปคุณค่าออกมาถือว่าเป็นกระบวนการประเมิน ผลการประเมินจะมีความถูกต้องเที่ยงตรงเพียงใดขึ้นกับความถูกต้องของผลการวัด ถ้าผลการวัดถูกต้องการประเมินก็จะมีค่าเชื่อถือได้มากและตรงกับความเป็นจริง ถ้าผลการวัดผิดพลาดการประเมินก็จะผิดพลาดไปด้วย การวัดผลและการประเมินผลมีความแตกต่างกัน (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2545) ดังนั้นการวัดและประเมินผลของการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “Super Education” จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. การวัดและประเมินผลต้องตรงตามจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้
2. จะต้องมีการกำหนดพฤติกรรมและพฤติกรรมที่ต้องการวัดให้ชัดเจน
3. ใช้เครื่องมือวัดการวัดและประเมินผลต้องมีคุณภาพและสามารถตรวจวัดได้ครบถ้วน
4. มีการแปลผลของการวัดและประเมินอย่างถูกต้องโดยปราศจากอคติ(Bias)
5. การวัดและประเมินต้องเป็นกระบวนการกระทำอย่างต่อเนื่องทั้งในระหว่างการสอนและสิ้นสุดการสอน
6. ครอบคลุมความรู้ คุณลักษณะ ทักษะกระบวนการ
7. ใช้วิธีการ/เครื่องมือวัดที่หลากหลายวิธี เช่น ทดสอบ สังเกต ประเมินจากผล/ชิ้นงาน แต่อย่างไร

ก็ตามการจัดการศึกษาแบบนี้จะต้องนำผลการวัดและประเมินไปใช้อย่างคุ้มค่าและจะต้องมีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง (Authentic) และผลงานของผู้เรียน (Learner's Productivity)

ทั้งนี้สามารถสรุปภาพของการจัดการศึกษาแบบ “Super Education” ภาพฉายเชิงอนาคตได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1: “Super Education” ภาพฉายเชิงอนาคตภาพของสังคมโลก

บทสรุป

“Super Education” เป็นเครื่องมือและฐานรากที่จะทำให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ชาติ (Humanization) มีความเจริญเติบโต และทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ การศึกษาแบบ “Super Education” นอกจากจะให้สร้างภูมิคุ้มกันทางวิชาการให้แก่ผู้เรียนแล้วยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills) เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ “Super Education” จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางของการจัดการศึกษา (Educational Orientation) ที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของสังคมโลกโดยมุ่งจัดการศึกษาทางด้านวิชาชีพให้กับผู้เรียนตามสมรรถนะ และความสนใจ รวมทั้งจะสามารถทำให้รัฐชาติใช้เป็นแนวทางในการผลิตผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและสังคมอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข ยิ่งไปกว่านั้น “Super Education” ยังมีแนวทางของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมโลก ซึ่งการส่งเสริมในลักษณะนี้จะเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะลดความขัดแย้งในระดับบุคคลและระดับสังคมรวมทั้งจะสามารถส่งเสริมสันติภาพที่ยั่งยืนได้ กล่าวโดยภาพรวมแล้วหากรัฐชาติมีการจัดการศึกษาแบบ “Super Education” จะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้นและสามารถสร้างความสุขให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อนึ่ง “Super Education” จะเป็นความจริงสูงสุด (Metaphysics) ของการจัดการศึกษาของรัฐชาติจะทำให้มีการพัฒนาทุกมิติและมีความยั่งยืน (Sustainability) ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สมบูรณ์. (2562). *วาทกรรมการศึกษาไทย: รวมข้อคิดและข้อวิจารณ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2564). *แก่นของความเป็นครู*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์, อรุณ ลิ้มตศิริ และสืบทพงษ์ ปราบใหญ่. (2565). การจัดการอาชีวศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเยอรมนี: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 18(2), 15–29. <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/article/view/243>

ไพศาล สุวรรณน้อย. (2545). *การวัดและประเมินผล*. <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/13eva56>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-twelfth-plan/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>

เอกสารจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. (2566). *เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ? (ธรรมบรรยายชุด ลายสือไท, รหัสเอกสาร: BIA G 4/1)*. หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. <https://archives.bia.or.th/>

References

Bell, M. (2020). *The fundamentals of teaching*. Routledge.

Garrick, D. (2019). *Five characteristics of effective school culture*. UCDS. <https://www.ucds.org/five-characteristics-of-effective-school-culture/>

Leicht, A., Combes, B., Byun, W. J., & Agbedahin, A. V. (2018). From Agenda 21 to Target 4.7: The development of education for sustainable development. In A. Leicht, J. Heiss, & W. J. Byun (Eds.), *Issues and Trends in Education for Sustainable Development* (pp. 25–44). UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261801>

Nelson Mandela Foundation. (2021). *Biography of Nelson Mandela*. <https://www.nelsonmandela.org/biography>

Kennedy, K.J., Lee, J. C., (2008). *The changing role of school in Asian societies: Schools for the knowledge society*. Routledge.

ผู้เขียน

ธงชัย สมบูรณ์

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

e-mail: Thongchai.s@rumail.ru.ac.th